

AÇI

MÜMTAZ SOYSAL

Çözümün İlk Adımı

AKTÜTÜN olayının tartışmaları dinmiyor. Eleştiri ve çözüm önerileri çeşit çeşit. Bunu fırsat bilip gerici siyasetin sinsi niyetleriyle orduyu yıpratmaya yönelenler bile var. Her zaman söylenenler yine tekrarlanmakta: Bölgeye ilişkin sosyo-ekonomik, hatta kültürel önlemlere gidilmesi, baş sorumlular olan ABD'nin ve Iraklı kuklalarının tekrar uyarılması, terörizm konusunda yönetim ve adli makamlara tanınan yetkilerin genişletilmesi.

Sınır ötesi operasyonlar sonrasında bir süre orada kalmayı ve bir "tampon bölge"nin kurulmasını savunanlar da eksik değil. Önerilenlerin bazısında haklılık payı olsa da, bunlar yeterli mi? Çözümde götürücü ciddi ve etkili bir adım bunlarla atılmış olacak mı?

Daha da açıkçası, Kuzey Irak'ta barındırılıp beslenen bir saldırganlığa karşı bu çeşit önlemlerle yetinmek dünyanın en güçlü ordularından birine sahip olan Türkiye'ye yakışır mı? Çözümün böyle bir orduyu bu önlemleri aşan kalıcı hudut değişikliği için devreye sokmayı gerektiren siyasal bir yönü hiç mi yok?

Vaktiyle "Musul meselesi" diye bilinen konuyu anımsamanın ve o sorunun çözümündeki yanlışlığı düzeltmeyi gündeme getirmenin tam zamanıdır. Lozan'da çok yanlış uluslararası çözüme bağlanmamış tek sorundur bu.

Mondros Mütarekesi imzalandığı gün Musul'un güneyinden geçen hattın İngiliz kuvvetlerince sonradan ihlal edilmesiyle başlamıştır. Hukuksuz işgal, kömür yakıtından mazota geçme yolundaki İngiliz Bahriye nezaretinin isteğiyle Anadolu'nun güneydoğusuna kadar genişletildiği için, "Ahd-ı Milli" olarak son Osmanlı ve ilk Ankara meclislerince içilen bir direniş anının konusu olmuştur.

Sorun, Lord Curzon'un küstahça direnişi yüzünden Lozan'da çözülemedi.

Sonrasında İngiltere'yle sürdürülen ikili müzakerelerin gideremediği gerilim Ankara'yı yeni bir savaşın eşiğine getirmişken, Türkiye'nin henüz üye olmadığı Milletler Cemiyeti'nce bir Estonyalı generale çizdirilen kroki üzerinden bugünkü "hudut olmayan hudut"la zoraki bir çözüme varılmıştır. Bu "imkânsız sınırlar" olduğu gibi kaldıkça, şu ya da bu önlemlerle ve dıştan verilecek şu ya da bu vaatle terörün önemli bir boyutunu, yani dış kaynağını kurutmak hayaldir.

Dolayısıyla, fazla vakit geçirmeden Irak hükümeti ve arkasındaki ABD, köklü bir sınır düzeltme toplantısına çağırılmalıdır. Ancak, iyi hesaplanmış ve planlanmış bir operasyonla belirli bir toprak parçası elde tutulmadan masaya oturmanın geçersizliği de açıktır. Kıbrıs'ta "haklı ve güçlü" oluş nasıl o soruna pekâlâ kalıcı olabilecek bir çözüm getirmişse, Irak kaynaklı bir sorunun çözümünde de arkasında haklılık bulunan bir güç gösterisiyle çok kolaylaştırılmış olacaktır.

Hükümet, artık ıvır zıvırı bırakıp böylesine ciddi bir girişimin siyasal sorumluluğunu üstlenmeli ve çözümün ilk adımını askere bırakmalıdır.

mumtazsoysal@gmail.com

Artık Dünya Eskisi Gibi Olmayacak...

Latin Amerika ülkelerine piyasa tüm sorunları çözer diyenler, sıra kendilerine gelince tarihin en büyük devlet müdahalesini devreye sokuyorlar.

Arjantin Devlet Başkanı Kirchnen

Dr. Alev COŞKUN *Siyaset Bilimi Öğretim Üyesi*

Son iki ayda patlak veren olaylar, dünyadaki yerleşmiş siyasal yapıda değişimler yaratacak unsurları içinde taşımaktadır.

Öyle görülüyor ki, artık dünya eskisi gibi olmaz...

Kısaca anımsamakta yarar var:

7 Ağustos'ta Gürcistan komşusu Güney Osetya'ya askeri bir müdahalede bulundu. Rusya ertesi gün bu harekete kapsamlı bir biçimde yanıt verdi. Rusya'nın askeri harekâta, askeri bir müdahale ile yanıt vermesi, aslında bu bölgede jeopolitik bir mücadelenin de başladığına işaret ediyordu.

ABD, yardım adı altında Karadeniz'e savaş gemilerini göndererek dengeleri korumaya çalışsa da, Gürcistan olayında Rusya'nın prestij ve güç kazanarak çıktığı genel olarak kabul edilmektedir.

Dış politikadaki bu güç gösterisi henüz kapanmadan, finans dünyasında öteden beri beklenen çöküntü, eylül ayında patlak verdi.

ABD'nin büyük finans kuruluşu Bear-Stern çöktü. Fannie ve Freddie'ye 35 milyar enjekte edilip kurtarılmaya çalışılırken ünlü yatırım bankası Lehman Brothers iflas etti. Bir diğer büyük yatırım bankası 94 yıllık Merrill Lynch'in hisseleri tepetaklak oldu ve bu kuruluş,

değerinin alt düzeyinde 50 milyar dolara Bank America'ya satıldı.

Aynı günlerde dünyanın en büyük sigorta şirketlerinin biri olan American International Group (AIG) batarken, Amerikan Merkez Bankası (FED) bu kuruluşa 85 milyar dolar aktararak, şirketin yüzde 80'ini denetim altına aldı.

Kara gün

Bu bütün dünyayı, özellikle Avrupa ülkelerini de tetikledi. Olayların en üst noktada seyrettiği 24 Eylül 2008 Pazartesi, "Kapitalizmin Kara Günü" olarak niteleniyor.

Bir yıldır konuşulan ama önlem almakta bir türlü harekete geçemeyen ABD Federal Hükümeti ekonomiyi müdahale etmenin yollarını aramaya çalıştı. Temsilciler Meclisi'nde reddedilen, paket 850 milyar dolara çıkarıldı ve en sonunda ABD Parlamentosu'ndan geçerek yasalastı.

ABD'nin krize müdahalesinin 2 trilyon doları bulacağı hesap ediliyor. Çünkü şu ana kadar ABD 300 milyar dolar emlak sektörü için, 200 milyar dolar Fannie ve Freddie'in devletleştirilmesi için, 200 milyar nakit sıkıntısı çeken bankaları rahatlatmak için, 144 milyar dolar satın alınan mortgage kredileri için,

87 milyar dolar Lehman, Morgan ve Chase gibi bankalara sunulan geri ödeme planı için, 85 milyar dolar AIG sigorta kuruluşunun devletleştirilmesi için, 50 milyar dolar döviz dengesi fonu için, 43 milyar mortgage krizinde zor durumdaki kredilerin kurtarılması amacıyla oluşturulan fon için toplam 1 trilyon 109 milyar doların harcandığı ya da tahsis edildiği belirtiliyor. Böylece 850 milyar dolarla birlikte 2 trilyon dolarlık bir kaynak ayrılmış bulunmaktadır.

Avrupa ülkelerinin ve Japonya'nın bu konuda ayırdığı fonları da düşünürsek kapitalist ekonomi tarihinde görülmemiş bir kriz içindedir ve tarihte bir benzeri olmayan bir devlet müdahalesinin gerçekleştirildiği açıkça görülmektedir.

Finansal kriz Avrupa'ya da sıçramış görünüyor. Belçika, Hollanda ve Lüksemburg birleşerek Fortis bankasına fon aktardı ve bu kuruluşu iflastan kurtardı. Fortis Hollanda'da tamamen devletin eline geçti. Ayrıca Belçika kaynaklı Dexia Bankası kurtarıldı. Almanya ünlü gayrimenkul şirketi Hypo-Real Estate kuruluşunu kurtarmaya çalışıyor. İngiltere Bradford & Bingley kuruluşunu devletleştiriyor.

Bu çöküntünün temel nedeni, hiçbir kural tanı-

mayan kapitalist sistemin kendisidir. Özellikle ABD'de ekonominin üretim gücü zayıflamıştı. Finans kuruluşları üretime dayanmayan, sanal getirilere bel bağlayan bir ekonomik alan yaratmışlardı. Özellikle konut sektöründe geometrik olarak büyüyen ve köpüren bir kredi alanı yaratılmıştı.

Hey Amerika!

Ekonomiye bu büyük devlet müdahalesi nedeniyle, kapitalizmle alay edenler, eleştirenler çağılıyor. Örneğin Los Angeles Times'da yayımlanan bir eleştiri yazısının başlığı çok çarpıcı; aynen şöyle "Hey Amerika! Üçüncü Dünya'ya Hoş Geldin." (18 Eylül 2008)

Yazıda bir süper gücün nasıl olup da üçüncü Dünya ülkesine döndüğü, nasıl olup da Dünya Bankası ve IMF'nin korumasına muhtaç hale geldiği, bir zamanlar ekonomik çöküşe yol açtığı, Brezilya, Arjantin, Endonezya'ya benzemeye başladığı, kaotik bir ekonomik çöküşe doğru hızla yol aldığı belirtiliyor ve son günlerde ABD'nin Virginia kentinde toplanan 13 eski ABD ekonomi bakanının "artık ABD'nin IMF ile, Türkiye'nin yaptığı gibi, anlaşma yapmasının zamanının geldiğini" belirttikleri işaret ediliyor.

Bu krizin Batı dünyasında kimi çatlaklara neden olduğuna dair işaretler de vardır. Nitekim Alman Başbakanı Merkel geçen hafta yaptığı konuşmada:

"Almanya olarak G-8 başkanlığı süresince parasal işlemler ve hedge fonlara yönelik daha saydam bir ortam sağlanmasını istedik, ama Anglo-Sakson ülkeleri yeterince destek vermedi" diyerek bu son krizde, ABD ve İngiltere'nin sorumlu olduğuna işaret etmiştir.

Aynı şekilde 26 Eylül tarihinde Federal Almanya Maliye Bakanı Peer Steinbrück, Meclis'te yaptığı konuşmada, Washington'u ağır ihmale suçlayarak şunları söyledi:

"Mali piyasa krizi her şeyden önce bir Amerikan problemidir. ABD bu krizin kaynağıdır, ağırlık merkezidir ve ihmali büyüktür. Özellikle yatırım bankaları yeterince denetlenemedi. İşte bu oldukça yetersiz düzenlenmiş sistem şimdi çökmektedir. Piyasanın her şeyi düzenleyeceği ve 'bırakınız yapınlar' anlayışı krize yol açmıştır. ABD dünya finans sisteminin süper gücü statüsünü kaybediyor."

Çelişkiler doğdu

Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'de 23 Eylül'de BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada, "Finansal faaliyetlerin yalnızca piyasa operatörlerinin eline bırakılmayacağını" belirterek "şokların önlendiği, işlemlerin bir sis bulutu içinde değil, fakat şeffaflık içinde yürütüldüğü bir düzen kuralmalıyız" diyerek vahşi kapitalist düzeni ve ABD'yi eleştirmişti.

Kapitalist teorinin sarımsı geçirdiği Batı dünyasının aklı eren ekonomistleri ve yazarları tarafından belirtilmektedir. Çünkü bu krizde, açık devlet müdahalesi yapılıyor. Bankalar kurtarılıyor, kimileri devletleştiriliyor. Oysa hani kapitalist sistemde devlet müdahalesi olmazdı?

Kapitalist teorisyenler ne diyor? Liberal ekonominin kendi dengeleri

vardır. Bu dengeler piyasaları düzenler, dışarıdan müdahale, hele devlet müdahalesi yanlıştır.

Şimdi bu yanlışlığın dünya çapında dik âlâsi yapılıyor.

Serbest piyasanın kendi kuralları içinde dengeli ve istikrarlı bir ekonomi yaratacağı ve her türlü devlet müdahalesinin bu istikrarı bozacağını ortaya atan liberal ve neoliberal iktisat teorilerinin geçersizliğini bu son kriz apaçık ortaya koymuştur.

Uluslararası değerlendirme kuruluşu Standart & Poors (S & P) sadece eylül ayında menkul kıymetler borsasında 4.1 trilyon dolar değer kaybı yaşadığını, son 9 aylık sürede sermaye piyasasındaki kayıpların 10.5 trilyon doları bulduğunu açıklamıştır.

Olayı izlemek zorlaştı; durum gün günden daha endişe verici sonuçlara gidiyor.

Bu durumda, küreselleşme uğruna son 20 yıldır Türk basınının çeşitli köşelerinde mangalda kül bırakmayan bizim liberalerimizin ne yazacaklarını çok merak ediyorum. Belki de alışık oldukları için hemen dönecekler ve bu gibi durumlarda devlet müdahalesi gerekir, geç bile kaldı, çok iyi yapıyor. Bu da kapitalist sistemin gereğidir diye yazarak, herkesin ağzını kapatacaklardır.

Bu konuda en ilginç konuşmayı Latin Amerikalı, Arjantin Devlet Başkanı bayan Kirchner yaptı. B.M. Genel Kurulu'nda Arjantin Devlet Başkanı bakımız ne dedi:

"Latin Amerika ülkelerine piyasa tüm sorunları çözer diyenler, sıra kendilerine gelince tarihin en büyük devlet müdahalesini devreye sokuyorlar."

RTE ne yapıyor?

Bütün bu kargaşa da Türkiye'nin anlı şanlı ve de çok bilgili Başbakanı ne mi yapıyor?

23 Eylül'de yaptığı basın toplantısında "küresel kriz Türkiye'ye uğramayacaktır. Krizi fırsata dönüştüreceğiz" dedi.

Başbakan'ın bu dünya çapındaki krize önem vermemesi karşısında aynı gün TOBB Başkanı adeta bir gövde gösterisi yaparak İstanbul'da 40 oda başkanıyla bir toplantı düzenledi ve "Bu iş bir domino taşı gibidir, bir devrilmeye başladı mı diğerlerini de tetikler" diyerek uyarıda bulundu. Cari açığı kapatamazsak ekonomik kriz kaçınılmazdır dedi ve açıkça krize müdahale planı istedi.

İş Bankası Genel Müdürü Ersin Özince ise "Ben böyle bir kriz görmedim. Dış borç bulmak imkânsız hale gelecek" dedi.

Sabancı Grubu Başkanı Güler Sabancı ise, "2009'dan itibaren bu krizin dalga dalga derinleşeceğini ve 2009'un bıçak sırtında geçeceğini" belirterek "ekonominin kitabı yeniden yazılacak" dedi.

Hükümet inanılmaz bir "rehavet" içinde görüyor.

Ağustos ayında Kafkaslar'da ortaya çıkan güç dengesi savaşımının hemen ardından, finans krizinin patlak vermesi genel çerçevede ABD'nin güç kaybına neden olmuştur. Sarkozy, BM'deki konuşmasında dünyada artık "süper güçler" yerine "nispi güçler" in etkili olacağını, bunun da ABD, AB, Rusya ve Çin olacağını belirtmişti. Öyle görünüyor ki, artık hiçbir şey eskisi gibi olmaz...

Elginkan

KAMPANYAYA KATILMALI MI? KATILMAMALI MI?

TABİİ Kİ KATILMALI.

Faturanızı %20'ye kadar azaltabilen E.C.A. Confeo Premix yoğunmalı kombi ve faturanızı %30'a kadar azaltabilen, EN 215 uygunluğu belgeli 5 adet E.C.A. termostatik radyatör vanası, şimdi avantajlı fiyatlarla bir arada.

Hemen kampanyaya katılın, E.C.A. tasarruf paketiyle yıllarca tasarruf edin. Maximum Kart'a özel +3 taksit fırsatını da kaçırmayın!

E.C.A.
YILLARCA BERABER

İSTANBUL Emas Makine Sanayi A.Ş. İstanbul Bölge Temsilciliği 0216 442 34 41 **Esenler** Celal Müh. 0212 610 42 51 **ANKARA** Ender Koçak 0312 687 78 88 **ANTALYA** Teknik Tesisat 0242 312 34 21 **BALIKESİR** Bandırma Durukan Ticaret 0266 712 54 43 **ÇORUM** Sungurlu Kocamanoğlu İnşaat 0364 311 92 35 **DIYARBAKIR** Babayiğit İnşaat 0412 251 67 67 **ERZURUM** Kahvecioğlu İsl 0442 214 15 46 **HATAY** Meta Yapı 0326 223 50 25 **İZMİR** Gaziemir Dinamik Müh. 0232 251 55 14 **KAYSERİ** Yelken Sıhhi Tesisat 0352 336 16 00

maximum

Kampanya boyunca Maximum Kart, +3 taksit imkânını arttırma, azaltma ya da kullandırma hakkında sahiptir.

DANIŞMA HATTI
444 0 322

Danışma Hattı'na Ankara, İstanbul ve İzmir dışındaki illerden (0216) şehir kodu ekleyerek ulaşabilirsiniz.